वि. दा. सावरकर

श्री.

सिंहगडचा पोवाडा.

धन्य शिवाजी तो रणगाजी धन्यचि तानाजी ॥
प्रेमें आजी सिंहगडाचा पोवाडा गा जी ॥धृ॥
देशामाजी कहर गुजरला पारतंत्र्यजहरें ॥
हलाहलहि या परदास्याहुनि गळा गोंठलां बरें ॥१॥
गोमातांची मान आणि ती शिखा ब्राह्मणांची ॥
परदास्याची सुरी वेधुनी चिरी एकदांची ॥२॥
देश हिंदुचा हाय ! तयाचा मालक म्लेंच्छ ठरे ! ॥
परि परमेशा फार दिवस हें रुचेल केंवि बरें ॥३॥
चाल ॥ मग आर्य देशतारणा । अधममारणा । कराया रणा ।
परदास्यरात्रिनाशाला । शिवनेरीं श्रीमान् आला ।
स्वातंत्र्यसूर्य उदयाला । त्या सूर्याचा किरण रणांगणि
तळपे तानाजी ॥ प्रेमें आजी सिंहगडाचा पोवाडा गाजी ॥धृ॥

-२-

ठायीं ठायीं वीर मावळा सरसावुनि भाला ॥
रामदासमतछत्रपतीचा अनुयायी झाला ॥
स्वातंत्र्यश्रीतोरण तोरणगड अवघड पडला ॥
भगवा झेंडा त्या भाल्यासह सरसर वरि चढला ॥
प्रतापगडची शांत कराया स्वतंत्रता देवी ॥
पुढती फाडुनि अफजल्याला मग तो पग ठेवी ॥
चाल ॥ ते धन्य मराठे गडी, । घेति रणें उडी, । करुनि तांतडी
देशार्थ मृत्युहि वरिला । षाइस्ता चमर चिरिला ।
गनिमांनीं वचक हृदु धरिला । घुरती परि रिपु अजुनि
नांदतो सिंहगडा माजी ॥ प्रेमें आजी . ॥२॥

-३-

जरा ढिलाइ पाहुनि वदली जिजा शिवाजीला ।
गड सर केल्याविण वरणें ना अन्न शपथ तुजला ॥१॥
परके माला भूमातेला ते लाता देता ॥
अन्न न गमते गोमांसाचा घांसचि तो घेता ॥२॥
गुलामगिरिची बेडी पायीं तशीच धरितांना ॥
गुलामगिरिच्या नरकामाजी तशेच पचतांना ॥३॥
चाल ॥ निर्जीव अन्न कां रुचे । रुधिर शत्रुचें । फाड तेथिचें ।
अतड्यांनि भूक शमवावी । रक्तानि भूक शमवावी ।
मांसानि भूक शमवावी । घ्या गड कडकड चावुनि ।
अधरां धांवा ये कमी ॥ प्रेमें आजी. ॥२॥

-४-

धन्या माता जिजा, तिलाची शिवबा सुत साजे ॥
स्वतंत्र झाल्यावीण सुताला अन्न हि दे ना जे ॥ १ ॥
स्वातंत्र्याच्या सुखनीमाजी जन्म स्वतंत्रांचे ॥
गुलामगिरीच्या उकीरड्यावरि गुलाम निपजाचे ॥ २ ॥
श्वानहि भरितें पोट बापुडें चघळुनियां तुकडे ॥
शेणामाजी बांधुनि वाडे नांदति शेण किडे ॥ ३ ॥
चाल ॥ संसार तसा जरि करी । मनुजता तरी । कशासी धरी ।
हो तुच्छ किडाहि न कां तो । जो गुलाम असुनी हंसतो ।
परदास्यीं स्वस्थचि बसतो । धिक् धिक् वदला श्रीशिव ।
घेउनि गड राखूं वाजी । प्रेमें आजी. ॥ ४ ॥

-५-

प्रभात झाली वाघें झडलीं मुहूर्त लग्नाचा ॥
बोहल्यावरी उभा राहिला सुत तानाजीचा ॥ १ ॥
घटिकापात्रीं मोजुनि द्विजगण शुभलग्ना वदिला ॥
दंगल मोडुनि मंगल व्हाया 'सावधान' म्हटला ॥ २ ॥
वदला शिव परि कुणि भेटाया तानाजिसि आला ॥
आला तो तों तरवारींनीं मंडप खणखणला ॥ ३ ॥
चाल ॥ तों "हरहर" एकचि झाला । चमकला भाला । वदति रे चला ।
शिवराजपुत पाठीं । हें लग्न राहुं द्या भलें ।
देशार्थ जना आधीं । लहान मोठा मिळ मराठा ।
पुढती तानाजी । प्रेमें आजी. ॥ ५ ॥

-६-

परमात्म्याशीं जीवात्म्याची तन्मयता झाली ॥
वायुनंदन कीं रघुवरचरणीं मिळे पुन्हां या ॥ १ ॥
अरुणाचि कीं श्रीजगन्निश्वर सूर्या आलिंगी ॥
आलिंगी कीं तानाजी श्रीशिवराया जागीं ॥ २ ॥
भेट जाहली मसलत बसली "राया धाडि मला ॥
प्राणहि देउन घेउन गड परि तानाजी वदला ॥ ३ ॥
चाल ॥ हें पर्व स्वातंत्र्याचें । शत्रुरुधिराचें । स्नान मज साचें ।
घडुं द्यावें हो शिवराया । देशार्थ पडों या काया ।
जाईल वृथा तरी वाया" । अखेर मिळे शिवहस्तांतुनि
विडाचि तानाजी । प्रेमें आजी. ॥ ६ ॥

-७-

शिवरायाच्या तीरीं जा था तानाजी वीरा ॥
वीरांमाजी हो रणगाजी अरि मारुनि धीरा ॥१॥
सिंहगडावरि तुझी आर्यभू फोडी हंबरडे ॥
गुलामगिरिचा खून पाडण्या जा जा जा तिकडे ॥२॥
देवदूतहो, स्वातंत्र्याच्या पवित्र कामाला ॥
जातो आहे अमुचा तान्हा रक्षण व्हा त्याला ॥३॥
चाल ॥ हे मंगल तारागण हो । अप्सरो जनहो । गडावरि जाहो ।
तानाजि लढाया येतो । अरि फार एकला कीं तो ।
परि धीर पुढेंची घुसतो । त्या वीरावरि वर्षा
अमृत आणि फुलें ताजी ॥ प्रेमें आजी. ॥७॥

-८-

मध्यरात्रीची वेळ शांत परि भयदायी घोर ॥
गडावरल्या गर्द दाहिमधिं घन अंधःकार ॥१॥
रात्रीलाही निद्रा लागे फिरे शब्द गुमटें ॥
करवंदीच्या एका जाळींत तो ध्वनि खोल उठे ॥२॥
"अहो मारिती पूर्वज तुमचे स्वर्गांतुनि हांका"॥
"अहो मराठे सर्व देउनी कान नीट ऐका ॥३॥
"आई तुमची ही भूमाता पाठीवरि तोच्या ॥
"उठती चाबुक फटल्याना रे धारा रक्ताच्या ॥४॥
"त्या रक्ताच्या एका थेंबासाठीं लव शिरा ॥
"रिपुच्या कुटुंगी मलम लावणें आईच्यां शरिरा ॥५॥
"अस्सल जो जो बीज मराठा तोची गप व्हावा ॥
"त्यानें येउनि देउनि प्राणा मजलाह गड घ्यावा ॥६॥
चाल ॥ "पाकिचे पंढ हो पळा । गृहाप्रति वळा । बचावुनि गळा ।
"गळसरी त्यांत घालणें । तें योग्य तयांला लेणें ।
तरवार करीं ना घेणें" । हरहर गर्जुनि सिंह जाळितुनि
चवताळुनि ये जी ॥ प्रेमें आजी. ॥८॥

-९-

रामा लक्ष्मण किंवा भीमा अर्जुन जो गमला ॥
अपुल्या भावा सूर्याजीला तानाजी वदला ॥१॥
"कल्याणाच्या दरवाजाच्या बाजुसि तुहिं दबणें ॥
ऊंपर येउनि गडी दार मी फोडिन लातेनें ॥२॥
खंडित कां हो हस्त मस्तकें लढतां जरि पडती ॥
धडें तथापी दार फोडितिल पार शत्रुची ती ॥३॥
चाल ॥ हें काम आमुचें ठरे । बाकि जें उरे । तें करा पुरें ।
किल्ल्यांत घुसुनी ते सारी । अजि तुहि मर्द मराठ्यांनीं ।
हा [illegible] पाळो हा [illegible] [illegible]; परि [illegible] परत
[illegible] [illegible] [illegible] ॥ [illegible] आजी. ॥९॥

-१०-

दरड उभट बहु चढणें मुष्किल घोरपडीलाही ॥
म्हणुनि पहारा जिथें गडावर मुळिं नव्हता कांहीं ॥ १॥
साधुनि संधी ही तानाजी तिथें नीट आला ॥
सज्ज चढाया-नव्हे-हवेमधिं उडण्याला झाला ॥ २॥
कुणि गुणगुणला "पाय घसरतां तहा काय होई"!॥
वदे शूर "देशार्थ मरोनी स्वर्गा तरि जाई" !!! ॥ ३॥
चाल ॥ यशवंती सरसर चढतां । हर्ष हो चित्ता । सोल घे हाता ।
तानाजि चढूं लागले । सद्भाग्य चढूं लागलें । स्वातंत्र्य चढूं लागलें ।
सांभाळी रे म्लेंच्छा आला आला तानाजी ॥ प्रेमें लाजी. ॥ १०॥

-११-

एका मागुनि एक मराठा सरसर वीर आला ॥
दहा हजारावरी रिपु असुनिहि चढविति ते हल्ला ॥ १॥
कोण कोठुनी किती आणली करों कुठें लढती ॥
नकळे अंधारीं रिपु अपसांमधिं झुंजुनि पडती ॥ २॥
खाली वरतीं मागें पुढतीं शत्रू दाऊनी ॥
सैरावैरां पळतां पाडिति भाला भोंसकुनी ॥ ३॥
चाल ॥ तो मर्द मराठा गडी । म्हणुनि मढीं । हजारों पाडी ।
तुडवीत चिखल मांसाचा । पोहुनि पूर रक्ताचा ।
घे मार करित साचा । कल्याणाचें दार कडाडे ।
खाली रे वाजी !! ॥ प्रेमें लाजी ॥ ११॥

-१२-

बाजी खाली परि तो आहे कोठें तानाजी ? ॥
मारीत छाटित काटित रमला रणरंगामाजीं ॥ १॥
उदयभानु तों दिसला धरिला घे घे मार उडे ॥
झुंज झुंजतां नजरा फिरल्या गर्जे सिंह पुढें ॥ २॥
"सह्याद्रीच्या बापा झेली उदयभान खाशी" ॥
"स्नान आपुल्या बापा म्हणत जा मी रजपुतवंशी ॥ ३॥
"धिग् धिग् नीचा लाविस कां लाज रजपुतांच्या !
"श्रीरामाच्या, श्रीकृष्णाच्या, प्रतापसिंहाच्या !!! ॥ ४॥
"मुसलमान कां बाप तुझा तूं लढसी आम्हांसी ॥
"आर्यभूमिला मुक्त कराया जे झटतें त्यासीं ॥ ५॥
बोलुनि पुनरपि तुटोनि पडला परि तो थकलेला ॥
उदय भानुचा वार वर्मिंची अवचित तो वसला ॥ ६॥
चाल ॥ मूर्छना तहा पातली । म्हणा मीतरीं । वीररसखाली ।
तानाजी स्वर्गीं येतो । हा धैर्य मेरु उन्मळतो ।
शिवकरिचा भाला गळतो । भूमातेच्या मांडीवरतीं
पहुडे तानाजी ! ॥ प्रेमें लाजी. ॥ १२॥

- १३ -

पडतां ताना आणि मराठे पळूनि हटतांना ॥
सूर्याजीची सिंहगर्जना भय देते कर्णी ॥१॥
'अरे चालला कोठें सांगा सर्व मराठे हो ! ॥
'भाता ठेवा भरा बांगड्या मग पुढती जा हो ॥२॥
'बाप मरोनी पडला तेथें [illegible] लढतांना ॥
'पळत जाउनी अवश्य नरकीं ढकला पितरांना ! ॥३॥
'जाउं इच्छिता काय धरोनी आल्या दोराला ! ॥
'अहो षंढ तो दोर मघांची तोडोनियां गेला ! ॥४॥
चाल ॥ धिक्कार शब्द उठले । पुन्हां उलटले । मराठी भाले ।
घनघोर युद्ध चाललें । वीरांसि वीर तो भिडे ।
देशार्थ मराठा लढे । त्यांना घुटके वीररसाचे
स्वतंत्रता पाजी ॥ प्रेमें आजी. ॥१३॥

-१४-

अहो धरा तो मातृघातकी देशघातकी हो ॥
धला धला रे त्या ठायांला अन्य [illegible] राहो ॥१॥
सर्व मराठा लोटे तिकडे त्या [illegible]ला ॥
उदयभानु परि अधींच कापी [illegible] पाठविला ॥२॥
त्याच्या रक्तीं भिजवुनि फडकें कला [illegible] तो ।
स्वातंत्र्याचा विजयध्वज तो अजुनि तेथें डुलतो ॥३॥
चाल ॥ तानाजिकडे जन धांवे । दाटले [illegible] । वाहती जळें ।
तानाजि कांहिंसा उठला । जय पाहुनि "हरहर" केला ।
"देशार्थ मरे मी वदला" । मागुति पडला - आतां
कैचा उठतो तानाजी ॥ प्रेमें आजी. ॥१४॥

-१५-

मग त्या गडची भूमी ठेवी तानाजिसि उदरीं ॥
तेव्हांपासुनि रत्नाकर बहु तीव्रा द्वेष करी ॥१॥
स्वतंत्रतेच्या रणांत लढतां लढ [illegible]तिसाठीं ॥
त्या पथाना केवारी श्री गुरुहर जगजेठी ॥२॥
देशाला हो धर्माला हो स्वातंत्र्याला हो ॥
दा तानाजी वा सूर्याजी [illegible] पाला हो ! ॥३॥
धन्य मराठे पुनीत झाले [illegible]स्नानें ॥
आणि "[illegible]" त्यांच्या [illegible] चरस्वधापानें ॥४॥
असो [illegible] [illegible] [illegible]जी ।
"[illegible] आला पारि [illegible] आमुचा तानाजी" !!! ॥१५॥ ॥५॥
॥ प्रेमें आजी. ॥धृ.॥